

Землеробство, грунтознавство, агрохімія

УДК 631.4(094)
© 2018

НАУКОВІ ЗАСАДИ СТАЛОГО УПРАВЛІННЯ ҐРУНТОВИМИ РЕСУРСАМИ УКРАЇНИ

С.А. Балюк¹, М.М. Мірошниченко², В.В. Медведєв³

¹доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН

²доктор біологічних наук

³доктор біологічних наук, професор, академік НААН

ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О.Н. Соколовського»

вул. Чайковська, 4, м. Харків, 61024, Україна

e-mail: ¹⁻³rochva@meta.ua

Надійшла 29.08.2018

Мета. Досягнення сталого управління ґрунтовими ресурсами України на нових організаційних і методичних засадах. **Методи.** Аналіз, синтез, узагальнення. **Результати.** Наявна система управління ґрунтовими ресурсами в Україні недостатньо збалансована і не забезпечує збереження родючості ґрунтів. Сучасний стан ґрунтових ресурсів України характеризується посиленням процесів деградації ґрунтів, причиною цього є суперечність між загальнодержавними інтересами збереження ґрунтів і приватними інтересами щодо отримання швидкого прибутку від сільськогосподарської діяльності. Умотивовано наукові засади реорганізації управління ґрунтовими ресурсами в Україні, якими є, зокрема актуалізація та управління ґрунтовою інформацією, оновлення технологічного забезпечення ґрунтоохоронних робіт, оптимізація їхнього фінансування. Науковий супровід з боку наукових установ НААН полягає в розробленні комплексу необхідних нормативно-правових і нормативно-методичних документів, створенні національної ґрунтово-інформаційної мережі, збереженні, систематизації та гармонізації ґрунтової інформації з міжнародною базою даних. Реалізація нової стратегії управління ґрунтовими ресурсами передбачає відмову від застарілих підходів до меліорації засолених, осолонцьованих, кислих, перезволожених та інших ґрунтів із несприятливими агрономічними властивостями на користь адаптивно-ландшафтних просторово-диференційованих технологій. Запропоновано напрями подолання деградації ґрунтів у контексті реалізації Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, реформування земельних відносин, адміністративно-територіального устрою країни та її євроінтеграції. **Висновки.** Проблема збереження ґрунтових ресурсів і подолання деградації ґрунтів в Україні потребує нових методичних підходів та комплексного розв'язання в організаційній, інформаційній, технологічній та фінансовій сферах. Нині комплексність та взає-

моузгодження дій досягається в рамках реалізації Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, але наступним кроком має бути затвердження Національної програми використання і охорони ґрунтових ресурсів України.

Ключові слова: ґрунтові ресурси, управління, родючість, деградація, інформація, технології, фінансування.

<https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201811-01>

Ґрунтові ресурси — основа розвитку аграрного сектору економіки країни та забезпечення сприятливого для людини стану довкілля. За якістю ґрунтових ресурсів наша країна посідає одне з чільних місць у світі, адже близько 60% ріллі зайнято чорноземними ґрунтами. На жаль, система управління ґрунтовими ресурсами в Україні за останню чверть століття недостатньо збалансована і не забезпечує збереження якісного стану ґрунтів належною мірою. Третина площ орних земель України еродована, близько 40% — переущільнено і 20% — мають неврегульовану кислотність, майже на 70% ріллі постійно відчувається нестача доступної рослинам вологи, залишається дефіцитним баланс поживних елементів. Через це частина ґрунтових ресурсів країни перебуває в передкризовому, а подекуди й у кризовому стані з тенденцією до погіршення. Унаслідок недостатнього врахування особливостей ґрунтового покриву в аграрному виробництві не повністю реалізовується генетичний потенціал сучасних сортів і гібридів, зменшується ефективність впровадження нових технологій обробітку ґрунтів, удобрення, зрошення тощо.

У 2015 р. до чинного земельного законодавства було внесено зміни з метою спрощення умов ведення бізнесу, зокрема виключено із Земельного кодексу України норму про те, що використання земель сільськогосподарського призначення має провадитися відповідно до проєктів землеустрою, які забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, а із Закону України «Про охорону земель» вилучено положення щодо необхідності затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах у різних

природно-сільськогосподарських зонах [1]. Ці кроки дійсно сприяли збільшенню прибутковості рослинництва, але стимулювали землекористувачів до впровадження ґрунтовиснажливих сівозмін замість ґрунтоохоронних, які є менш прибутковими. Невідповідність використання ґрунтових ресурсів в Україні вимогам раціонального природокористування є прямим наслідком суперечності між загальнодержавними інтересами збереження ґрунтів і приватними інтересами щодо отримання швидкого прибутку від сільськогосподарської діяльності і безпосередньо пов'язані з безконтрольним використанням орних земель на правах оренди.

У зв'язку з посиленням деградації ґрунтів на фоні поступового залучення земель у товарно-грошові відносини першочерговим є завдання вдосконалення системи управління ґрунтовими ресурсами в країні на нових організаційних і методичних засадах.

Реорганізація системи охорони ґрунтів в Україні. З метою підвищення ефективності державного контролю за використанням та охороною земель НААН та ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського» неодноразово порушували питання щодо створення Служби охорони ґрунтів в Україні [2, 3]. Нарешті реформована з Держземінспекції така державна інституція починає роботу в системі Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру [4]. Однак у першу чергу державними інспекторами у сфері державного контролю за використанням та охороною земель відслідковуються питання самовільного зайняття земельних ділянок, нецільового використання земель та зняття родючого шару ґрунту, а питання погіршення родючості ґрунтів та їх деградація поки що мають другорядне значення [5].

З іншого боку, фінансування ґрунтоохоронних заходів із державного бюджету за останні роки в рамках державних програм було припинено, і ці функції фактично передано місцевим органам влади. За результатами державного аудиту на початку 2018 р. Рахунковою палатою України було встановлено, що з 773 млн грн цільових коштів, що надійшли на рахунки органів місцевого самоврядування в порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва, на заходи з охорони земель використано лише 7,9%, а 11,8% взагалі перебували на депозитних рахунках у банках [6]. Ці факти однозначно свідчать про вкрай неефективне управління охороною та використанням земель і ґрунтів, коли урядові структури мають зобов'язання, але не мають коштів, а місцеві органи влади — навпаки.

У ситуації, що склалася, науковий супровід реорганізації системи охорони ґрунтів в Україні з боку наукових установ НААН полягає насамперед у розробленні комплексу необхідних нормативно-правових та нормативно-методичних документів. Для ефективного управління потрібний ефективний інструментарій. З 2011 р. ведеться цілеспрямована робота з ухвалення Закону України, який має поєднати в єдине ціле всі правові норми, що стосуються використання ґрунтів та збереження їх родючості. На цей час на розгляді та узгодженні перебуває вже п'ята (!) версія такого законопроекту. У 2016–2017 рр. ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського» разом із ДУ «Держґрунтохорона» було підготовлено проект Постанови Кабінету Міністрів «Про нормативи якісного стану ґрунтів», який має врегулювати питання граничних змін показників якості ґрунту під впливом господарської діяльності.

Подальше вдосконалення організаційних засад системи охорони ґрунтів в Україні значною мірою пов'язане з реалізацією Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 271-р 30 березня 2016 р., який спрямований на виконання зобов'язань України в рамках Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням,

ратифікованої Верховною Радою України 4 липня 2002 р. (№ 61–IV). Постановою Кабінету Міністрів України від 18 січня 2017 р. було створено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням, на першому засіданні якої 4 травня 2018 р. було прийнято 3 основні добровільні національні завдання щодо досягнення нейтрального рівня деградації земель. Зокрема, першим із цих завдань передбачається до 2020 р. досягти стабільного рівня вмісту органічного вуглецю в ґрунтах сільськогосподарських угідь, а до 2030 р. — збільшити його не менше ніж на 0,1%, у т.ч. в аспекті зон: Полісся — на 0,10–0,16%, Лісостеп і Степ — на 0,08–0,10%. Отже, відтепер підтримання вмісту гумусу в ґрунті є не тільки справою аграріїв, а й загальнонаціональним зобов'язанням перед міжнародною спільнотою.

Актуалізація інформації про ґрунти. Основною передумовою сталого управління ґрунтовими ресурсами України є отримання актуальної та об'єктивної інформації про їх якісний стан. На жаль, наявні на сьогодні дані застаріли й лише частково відповідають дійсності, адже за 50 років після закінчення великомасштабних обстежень 1957–1961 рр. ґрунтовий покрив зазнав значних змін. У зв'язку з цим оцінити реальний стан ґрунтових ресурсів можна лише за умови суцільного дослідження ґрунтового покриву або поєднання уточнювального обстеження з налагодженою системою моніторингу ґрунтів. Посилюються вимоги до ґрунтової інформації у зв'язку з євроінтеграцією України, що потребує гармонізації діагностики, класифікації та картографування ґрунтів. Першою картою, інтегрованою з міжнародною методологією, стала Національна карта вмісту органічного вуглецю в орному шарі ґрунтів України, розроблена у 2017 р. за замовленням та за методологією FAO. Карта містить інформацію про вміст вуглецю (%) у шарі 0–30 см, щільність складення (г/см^3) та запаси вуглецю в ґрунті (т/га) із просторовою роздільною здатністю 1 км.

ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського» розроблено науково-методичні підходи до проведення повторного великомасштабного обстеження, створено карти ресурсного

потенціалу продуктивності зон Степу, Лісостепу та Полісся за основними сільськогосподарськими культурами, які дають змогу об'єктивно оцінювати агроінвестиційну привабливість земель, їхні ресурсні можливості та напрями вдосконалення спеціалізації землеробства. Наразі постало завдання розробити національну класифікацію ґрунтів з урахуванням напрацювань класифікації ґрунтів FAO і світової реферативної бази WRB.

Потреба в проведенні суцільних ґрунтових обстежень у 2016–2020 рр. передбачена зазначеним вище Національним планом дій щодо боротьби з деградацією та опустелюванням, а на землях дослідних господарств НААН згідно з рішенням Загальних зборів НААН від 18 квітня 2018 р. передбачено поступове оновлення ґрунтових карт. На цей час згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. № 1051 «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» проводяться масштабні ґрунтові обстеження, спрямовані на уточнення номенклатурних назв, властивостей та картографування агровиробничих груп ґрунтів земельних ділянок для подальшої нормативної грошової оцінки земель.

Управління ґрунтовою інформацією. В Україні одним з основних джерел інформації про стан ґрунтового покриву є моніторинг ґрунтів, який проводиться згідно з Постановами Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про моніторинг земель» від 20.08.1993 р. № 661, «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» від 30.03.1998 р. № 391 та Наказу Міністерства аграрної політики України «Про затвердження Положення про моніторинг ґрунтів на землях сільськогосподарського призначення» від 26.02.2004 р. № 51. Однак унаслідок відомчої розпорошеності моніторингових спостережень за станом земель в Україні та їх методичної неузгодженості отримана інформація перебуває в розрізаних неструктурованих базах даних, переважно на паперових носіях. Такий стан не дає можливості в повному обсязі використовувати масиви інформації, оцінювати й прогнозувати стан ґрунтових ресурсів.

Згідно зі Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні повномасштабне входження України до глобального інформаційного простору, пришвидшений розвиток інформаційного сектору економіки та забезпечення вільного доступу до інформації і знань є основними завданнями розвитку інформаційного суспільства в Україні [7]. На 5-й Пленарній Асамблеї Глобального ґрунтового партнерства (ГГП) FAO, яка відбулася 20–22 червня 2017 р., було затверджено нову міжнародну ініціативу створення Глобальної ґрунтово-інформаційної системи. На цей час вже у 117-ти країнах визначено організації та установи, відповідальні за створення національної ґрунтово-інформаційної мережі та гармонізацію ґрунтової інформації з міжнародною базою даних. В Україні базовою установою для організації Національного ґрунтово-інформаційного центру є ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського». У подальшому планом імплементації щодо створення Глобальної ґрунтової інформаційної системи у 2016–2020 рр. передбачено такі головні завдання для країн-учасниць, зокрема для України:

- розробка та узгодження Кодексу етики та його політики щодо авторського права при обміні та використанні ґрунтової інформації;
- формування української веб-платформи та шаблонів для збору профілів ґрунтів і супровідних аналітичних даних для ґрунтових розрізів;
- гармонізація з міжнародними вимогами, ведення та поповнення національної комп'ютерної бази даних ґрунтових профілів, визначення набору узгоджених «довідкових» профілів ґрунтів України;
- створення цифрових національних карт ґрунтів різного масштабу за міжнародною методологією цифрового ґрунтово-територіального картографування (eSOTER) та їх узгодження із сусідніми країнами;
- гармонізація національної бази даних «Властивості ґрунтів України» з технічними вимогами Гармонізованої всесвітньої бази ґрунтових даних (HWSD);
- створення та ведення національного інформаційного ґрунтового порталу з продуктами і послугами на основі просторової інфраструктури ґрунтових даних;

- розробка та реалізація програми навчання нового покоління фахівців у галузі цифрового картографування, моніторингу та прогнозування стану ґрунтів.

Важливість збереження та гармонізації ґрунтової інформації зумовлена її вартістю, адже отримання повного набору даних про один лише ґрунтовий розріз коштує приблизно 1000 дол. США. На цей час у рамках ПНД НААН 1 «Ґрунтові ресурси: прогноз розвитку, збалансоване використання та управління» на 2016–2020 рр. уже розроблено такі необхідні атрибути ґрунтово-інформаційного забезпечення, як сучасна методика картографування ґрунтів із застосуванням комплексу наземних та дистанційних методів обстеження, велика кількість тематичних картограм і баз даних, проводиться робота щодо створення єдиної інформаційної системи польових стаціонарних дослідів та методичних підходів до створення Національної ґрунтової інформаційної системи України. Урахування якісних особливостей ґрунтів (властивостей, режимів, бонітету, інвестиційної привабливості) на сучасній геоінформаційній основі дає можливість поступово перейти до сталого землекористування, що максимально відповідає властивостям ґрунтів і місцевим ґрунтово-кліматичним умовам.

Технологічне забезпечення управління ґрунтовими ресурсами. В аграрному комплексі України останніми десятиліттями не вистачало ресурсів для ведення високотехнологічного господарювання, що особливо позначилося на заходах із відтворення родючості ґрунтів та запобігання їхньої деградації. Однак, якщо зараз впроваджувати енерговитратні ґрунтоохоронні технології, розроблені за часів СРСР, то це негативно позначиться на собівартості поточної сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможності, хоча й матиме у подальшому позитивний ефект. Реалізація нової стратегії управління ґрунтовими ресурсами означає відмову від застарілих підходів до меліорації засолених, осолонцьованих, кислих, перезволожених та інших ґрунтів із несприятливими агрономічними властивостями на користь адаптивно-ландшафтних просторово-диференційованих технологій. До того ж сталий розвиток агросфери

передбачає збереження біорізноманіття та біологічної якості ґрунту, гармонізацію продуктивних і екологічних функцій ґрунтів, урівноваження водно-речовинних потоків у ландшафтах, що потребує нового технологічного забезпечення з максимальним використанням природних механізмів саморегуляції ґрунтового тіла.

На еродованих землях важливо забезпечити впровадження технологій проектування внутрішньогосподарського землеустрою, які дають змогу максимально знизити ризик розвитку ерозійних процесів. Зокрема, за використання басейнового підходу досягається чіткість та простота виділення меж, ієрархічна структура, яка дає можливість враховувати просторовий розподіл ґрунтового покриву і геосистемні взаємозв'язки та виконувати всі типи екологічного моніторингу з використанням геоінформаційних моделей.

Важливою складовою сталого управління ґрунтовими ресурсами є вдосконалення агрохімічного забезпечення на принципах керованого землеробства, раціональних систем удобрення та їх максимальної адаптації до ґрунтово-кліматичних умов. Підвищити окупність витрат допомагають комп'ютеризовані системи управління удобренням сільськогосподарських культур та методи оперативної діагностики мінерального живлення рослин.

Урівноваження балансу гумусу на відносно задовільному рівні можливе за умов залучення в процес виробництва сільськогосподарської продукції всіх сировинних ресурсів органічного походження: відходів тваринництва, птахівництва, рослинництва, комунального господарства та переробної промисловості. Різноманітність і специфіка цієї сировини потребує розроблення та впровадження нових технологій виробництва і застосування добрив на їх основі, які спрямовано на підвищення продуктивності сівозмін із відтворенням органічної речовини ґрунтів. Від поводження з відходами залежить розв'язання всієї еколого-ресурсної ситуації в Україні, оскільки, з одного боку, відходи є основними чинниками забруднення довкілля, з другого — у них «заморожено» певну частину ресурсного та енергетичного потенціалів.

Фінансове забезпечення. Слід мати на увазі, що, які б не були прогресивні і компетентні землекористувачі, без допомоги держави вони не зможуть забезпечити високотехнологічне відтворення родючості ґрунту. Відповідно до політики децентралізації та збільшення коштів у сільських громадах потрібно, щоб хоча б невелика їх частка витрачалася на розв'язання місцевих проблем охорони ґрунтів: очищення малих річок і лісосмуг, ремонт протиерозійних споруд, придбання насіння багаторічних трав для залуження схилів тощо. На відміну від українського досвіду, європейські фермери впродовж тривалого часу отримували державні субсидії за сприяння наданню екологічних послуг, зокрема стосовно збереження якості ґрунтів та біорізноманіття [8]. Однак, обмежений бюджет і недостатня адаптація субсидіювання до місцевих екологічних, економічних та культурних умов не дали змоги досягти нейтрального рівня деградації земель. У зв'язку з цим нова аграрна політика ЄС на 2014–2020 рр. ще більше пов'яже прями виплати фермерам із вимогами збереження земель у доброму сільськогосподарському та екологічному станах [9].

У процесі наближення національного законодавства до законодавства ЄС важливо уникати необґрунтованого копіювання та максимально враховувати національні інтереси та специфіку України. Однак не можна ігнорувати цінний досвід різних країн з управління ґрунтовими ресурсами. Процеси гармонізації в земельній сфері постійно відбуваються і в країнах ЄС. Скажімо, кожна з країн доповнила перелік моніторингових площадок загальноєвропейської мережі відповідно до тих деградаційних процесів, що домінують на її території: Естонія — на торфовищах

і переущільнених ґрунтах, Польща — на ерозійно небезпечних, переущільнених та забруднених ґрунтах, Італія та Німеччина — на ерозійно небезпечних, переущільнених ґрунтах і в районах із високою щільністю населення та концентрації тваринництва [10].

ННЦ «ІГА імені О.Н. Соколовського» розроблено проект Національної програми використання і охорони ґрунтових ресурсів України, який адаптований до нинішніх реалій з урахуванням міжнародного досвіду [11]. Пропонується, що частину необхідних заходів можна здійснювати за кошти самих землекористувачів, оскільки наявна швидка самоокупність витрат за рахунок підвищення врожайності сільськогосподарських культур, інша частина заходів передбачає фінансову підтримку з державного або місцевого бюджетів.

Так, за рахунок коштів державного бюджету має здійснюватися будівництво та реконструкція протиерозійних гідротехнічних і протизсувних споруд, створення нових захисних лісонасаджень, моніторинг ґрунтів та агрохімічна паспортизація земель сільськогосподарського призначення, функціонування національної ґрунтово-інформаційної системи та економічне стимулювання досягнення розширеного відтворення родючості ґрунтів. За рахунок часткового фінансування з державного або місцевого бюджетів може здійснюватися хімічна меліорація ґрунтів, добування і внесення торфу та сапропелю, сімба сидеральних культур. За рахунок коштів землевласників і землекористувачів частково або повністю здійснюється проведення культуртехнічних робіт, протиерозійні агротехнічні заходи, залуження деградованих і малопродуктивних орних земель, поліпшення стану сіножатей та пасовищ.

Висновки

Проблема збереження ґрунтових ресурсів і подолання деградації ґрунтів в Україні потребує нових методичних підходів та комплексного розв'язання в організаційній, інформаційній, технологічній та фінансовій сферах. Нині комплексність

і взаємоузгодження дій досягається в рамках реалізації Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням, але наступним кроком має бути ухвалення Національної програми використання і охорони ґрунтових ресурсів України.

Балюк С.А.¹, Мирошніченко Н.Н.², Медведєв В.В.³
ННЦ «Інститут ґрунтознавства і агрохімії імені А.Н. Соколовського», ул. Чайковська, 4, г. Харків, 61024, Україна; e-mail: 1-3pochva@meta.ua

Научные основы устойчивого управления почвенными ресурсами Украины

Цель. Достижение устойчивого управления почвенными ресурсами Украины на новых организационных и методических принципах. **Методы.** Анализ, синтез, обобщение. **Результаты.** Существующая система управления почвенными ресурсами в Украине недостаточно сбалансирована и не обеспечивает сохранения плодородия. Современное состояние почв характеризуется усилением процессов деградации почв, причиной чего является противоречие между общегосударственными интересами сохранения почв и частными интересами получения быстрой отдачи от сельскохозяйственной деятельности. Обоснованы научные основы реорганизации системы охраны почв в Украине, а именно: актуализация и управление почвенной информацией, обновление технологического обеспечения почвоохранных работ, оптимизация их финансирования. Научное сопровождение со стороны научных учреждений НААН заключается в разработке комплекса необходимых нормативно-правовых и нормативно-методических документов, создании национальной почвенно-информационной системы, сохранении, систематизации и гармонизации почвенной информации с международной базой данных. Реализация новой стратегии управления почвенными ресурсами предусматривает отказ от устаревших подходов к мелиорации засоленных, осолонцованных, кислых, переувлажненных и иных почв с неблагоприятными агрономическими свойствами в пользу адаптивно-ландшафтных пространственно-дифференцированных технологий. Предложены направления преодоления деградации почв в контексте реализации Национального плана действий по борьбе с деградацией земель и опустыниванием, реформирования земельных отношений, административно-территориальной устройки страны и ее евроинтеграции. **Выводы.** Проблема сохранения почвенных ресурсов и преодоления деградации почв в Украине требует новых методических подходов и комплексного решения в организационной, информационной, технологической и финансовой сферах. В настоящее время комплексность и согласованность действий достигается в рамках реализации Национального плана действий по борьбе с деградацией земель и опустыниванием, но следующим шагом должно быть принятие Национальной программы использования

и охраны почвенных ресурсов Украины.

Ключевые слова: почвенные ресурсы, управление, плодородие, деградация, информация, технологии, финансирование.

<https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201811-01>

Baliuk S.¹, Miroshnychenko M.², Medvedev V.³
NSC «A.N. Sokolovsky Institute of soil science and agrochemistry», Chaikovska Str., 4, Kharkiv, 61024, Ukraine; e-mail: 1-3pochva@meta.ua
Scientific bases of stable management of soil resources of Ukraine

The purpose. Achievement of stable management of soil resources of Ukraine on the basis of new organizational and methodical principles. **Methods.** Analysis, synthesis, generalization. **Results.** The existing control system of soil resources in Ukraine is not enough balanced and also does not provide conservation of fertility. The modern state of soils is characterized by magnification of processes of degradation of soils, the reason of which is contradiction between state interests of preservation of soils as a resource and private interests of gaining sweeping reward payment from agricultural activity. Scientific basis is proved of reorganization of system of protection of soils in Ukraine, namely: actualization and management of information about soils, updating technological maintenance of soil-saving works, optimization of their financing. Scientific accompaniment by institutes of NAAS consists in development of a complex of necessary legal and methodical deeds, creation of national soil-informational system of preservation, systematization and harmonization of the information about soils with the international database. Implementation of new strategy of management by soil resources envisions refusal from out-of-date approaches to amelioration of salted, alkalized, acid, water-logged and other soils with adverse agronomic properties in favor of adaptive-landscape space-differentiated techniques. Directions are offered of overcoming degradation of soils in a context of implementation of National plan of action on controlling degradation of lands and desertification, reformation of land affairs, administrative-territorial structure of the state and its eurointegration. **Conclusions.** The problem of preservation of soil resources and overcoming degradation of soils in Ukraine demands new methodical approaches and complex solution in organizational, informational, technological and financial spheres. Now integrated approach and coordination of actions is attained within the limits of implementation of the mentioned National plan of action, but the following step should be adoption of National program of use and protection of soil resources of Ukraine.

Key words: soil resources, management, fertility, degradation, information, technique, financing.

<https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201811-01>

Бібліографія

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція)». *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 21. С. 133.
2. Балюк С.А., Медведєв В.В., Мірошніченко М.М. Управлінню ґрунтово-земельними ресурсами — державну підтримку. *Вісник аграрної науки*. 2009. № 4. С. 10–12.
3. Зубець М.В., Медведєв В.В., Балюк С.А. Стратегія збалансованого використання і охорони земель України. *Вісник аграрної науки*. 2011. № 4. С. 19–23.
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2016 р. № 482 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України».
5. Звіт про підсумки роботи Головного управління Держгеокадастру у Харківській області за 2017 рік. 30 с. URL <http://kharkivska.land.gov.ua/info/zvity-pro-pidsumky-diialnosti-holovnoho-upravlinnia/>
6. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності, та розпорядження ними. Затв. рішенням Рахункової палати України від 06.03.2018 р. Рахункова палата України, 2018. 54 с.
7. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.03.2013 № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні».
8. Schomers S., Matzdorf B. Payments for ecosystem services: A review and comparison of developing and industrialized countries. *Ecosystem Services*. 2013. V. 6. P. 16–30. doi.org/10.1016/j.ecoser.2013.01.002.
9. Huack J., Schleyer C., Winkler K.J., Maes J. Shades of Greening: Reviewing the Impact of the new EU Agricultural Policy on Ecosystem Services. *Change and Adaption in Socio-Ecological Systems*. 2014. V. 1. P. 51–62. doi: 10.2478/cass-2014-0006.
10. Morvan X., Saby N.P., Arrouays D. et al. Soil monitoring in Europe: A review of existing systems and requirements for harmonisation. *Science of Total Environment*. 2008. V. 391(1). P. 1–12. doi: 10.1016/j.scitotenv.2007.10.046
11. Зарішняк А.С., Пилипенко Л.А., Дишлюк В.Є. та ін. Національна програма охорони ґрунтів України; за ред. С.А. Балюка, В.В. Медведєва, М.М. Мірошніченка. Харків: ТОВ «Смугаста типографія», 2015. 59 с.